

علوم، اجتماعی، فارسی، ریاضی
همراه با پرسش‌های امتحانی

ششم

لغت به لغت

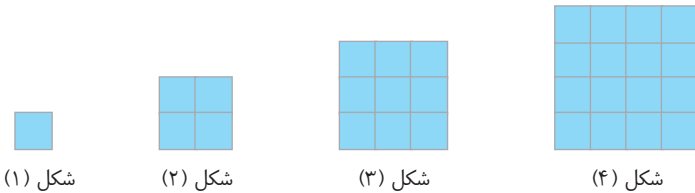
فصل اول: عدد و الگوهای عددی

الگویابی: یافتن رابطه‌ای تکرارشونده و منظم بین اعداد یا شکل‌هایی را که پشت سرهم می‌آیند، الگویابی می‌نامیم. در بسیاری از الگوها، ممکن است رابطه‌های متفاوتی وجود داشته باشد که با توجه به موضوع درس می‌توانیم آن رابطه را بیابیم و بنویسیم. این رابطه می‌تواند جمع، تفریق، ضرب، تقسیم و یا ترکیبی از این عملیات باشد.

الگوها نیز می‌توانند عددی یا هندسی باشند.

الگویابی هندسی: به الگوی هندسی زیر توجه کنید:

برای الگوی هندسی بهتر است از جدول استفاده کنیم. با استفاده از این جدول، رابطه‌ی بین شماره‌ی شکل‌ها و اعداد را پیدا می‌کنیم.

شماره شکل	۱	۲	۳	۴	.....	۱۰
رابطه	۱	۴	۹	۱۶	.....	۱۰۰
رابطه بین تعداد مربع‌ها و شماره شکل	1×1	2×2	3×3	4×4	.....	10×10

۱- با توجه به الگو به سوالات زیر پاسخ دهید.

شکل (۱)

شکل (۲)

شکل (۳)

☐	شماره شکل	۱	۲	۳	.....
☐	تعداد دایره	۳	۵	۷	.....

الف) شکل چهارم دارای چند دایره است؟

ب) رابطه‌ی بین شماره شکل و تعداد دایره‌ها را بنویسید.

پ) شکل چندم با ۴۱ دایره ساخته می‌شود؟

الف) از ۹ دایره

○ = ۲ × □ + ۱ (ب)

۴۱ = ۲ × □ + ۱ → □ = $\frac{41-1}{2} = 20$ (پ)

الگوی عددی: از معروف‌ترین الگوها، الگوی عددهای زوج، الگوی عددهای فرد و مضارب عددها هستند.

به عددهای ۱, ۲, ۳, ۴, ... اعداد طبیعی می‌گوییم. از میان این اعداد، عددهای ۲, ۴, ۶, ۸, ... را اعداد زوج و عددهای ۱, ۳, ۵, ۷, ۹, ... را اعداد فرد می‌نامیم.

در الگوی هندسی اعداد زوج رابطه‌ی:

$\times 2$ شماره‌ی شکل آن مرحله = تعداد شکل‌های هر مرحله

و در الگوی هندسی اعداد فرد رابطه‌ی:

$(\times 2) - 1$ شماره‌ی شکل آن مرحله = تعداد شکل‌های هر مرحله

برقرار است. به‌طور کلی رابطه‌ای که برای اعداد زوج می‌توانیم بنویسیم به صورت:

عدد زوج = $\times 2 = \text{○} \times 2$

و رابطه‌ای که برای اعداد فرد می‌توانیم بنویسیم به صورت:

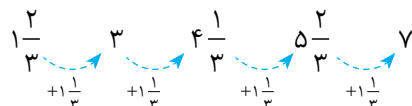
$(\text{○} \times 2) - 1 = (\times 2) - 1$ هر عدد طبیعی = عدد فرد

می‌باشد.

$1\frac{2}{3}, 3, 4\frac{1}{3}, 5\frac{2}{3}, \dots$

۲- در الگوی روبه‌رو عدد بعدی کدام است؟

در ابتدا باید به دنبال رابطه‌ی ای باشیم که $1\frac{2}{3}$ را به ۳ و ۳ را به $4\frac{1}{3}$ تبدیل می‌کند. نوشتن رابطه روی فلش‌ها به پیدا کردن الگوی نهایی کمک می‌کند. بنابراین الگوی موردنظر به صورت روبه‌رو می‌باشد:

۳- درستی یا نادرستی جملات زیر را مشخص کنید.

(الف) حاصل جمع دو عدد زوج عددی زوج است.

(ب) حاصل جمع دو عدد فرد عددی فرد است.

(پ) حاصل جمع عدد زوج و عدد فرد، عددی فرد است.

الف درست، برای درستی این جملات می‌توانیم از مثال عددی استفاده کنیم:

زوج زوج زوج

$$۴ + ۲ = ۶$$

چون هر دو عدد زوج هستند، اگر آن‌ها را به دسته‌های دوتایی تقسیم کنیم، باقی‌مانده‌ای نخواهیم داشت. پس مجموع دو عدد زوج عددی زوج است.

(ب) نادرست، هر دو عدد فرد هستند. اگر آن‌ها را به دسته‌های دوتایی تقسیم کنیم، از عدد اول یکی و از عدد دوم نیز یکی باقی می‌ماند که این دو با یکدیگر تشکیل یک دسته‌ی دوتایی می‌دهند، در نهایت همه‌ی دسته‌ها دوتایی هستند و باقی‌مانده نداریم، یعنی حاصل جمع دو عدد فرد عددی زوج است.

(پ) درست، عدد زوج به‌طور کامل در دسته‌های دوتایی قرار می‌گیرد اما در تقسیم عدد فرد به دسته‌های دوتایی، یکی باقی می‌ماند پس در مجموع یکی باقی می‌ماند که نشان می‌دهد حاصل جمع عدد زوج و عدد فرد، عددی فرد است.

🌀 **مضارب:** مضارب هر عدد از ضرب همان عدد، در اعداد طبیعی به‌دست می‌آیند و کوچکترین مضرب هر عدد خود آن عدد است (آن عدد در یک ضرب می‌شود).

به‌عنوان نمونه مضارب ۳ عبارتند از ۳, ۶, ۹, ... که از ضرب اعداد ۱, ۲, ۳, ... در عدد ۳ به‌دست می‌آیند و یا مضارب ۵ که از ضرب اعداد ۱, ۲, ۳, ... در عدد ۵ به‌دست می‌آیند. به‌طور کلی مضارب ۵ و ۳ از رابطه‌ی زیر به‌دست می‌آیند:

۳ × هر عدد طبیعی : مضارب ۳

۵ × هر عدد طبیعی : مضارب ۵

۴- چهاردهمین مضرب ۵، چه عددی است؟

می‌توانیم از عدد ۵ شروع کنیم و ۵ تا ۵ تا بشماریم تا چهاردهمین مضرب ۵ به دست آید
یعنی: ۵, ۱۰, ۱۵, ۲۰, ۲۵, ۳۰, ۳۵, ۴۰, ۴۵, ۵۰, ۵۵, ۶۰, ۶۵, ۷۰

و یا می‌توانیم چهاردهمین مضرب ۵ را با ضرب $۵ \times ۱۴ = ۷۰$ به دست آوریم. یعنی:

۵- الف) مضارب عدد ۳ را تا دهمین مضرب بنویسید.

ب) عدد ۳۰۰ چندمین مضرب عدد ۳ است؟

الف) گفتیم که مضارب هر عدد از خود آن عدد شروع می‌شود پس اولین مضرب ۳ برابر ۳ است و بقیه مضارب از ضرب اعداد طبیعی در ۳ به دست می‌آیند یعنی:

×۳	اعداد طبیعی	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
	مضارب ۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰

ب) $۳ \times \bigcirc = \bigcirc$ (اعداد طبیعی از ۱)

$۳۰۰ = ۳ \times \bigcirc \rightarrow \bigcirc = ۱۰۰$

پس ۳۰۰، ۱۰۰ امین مضرب عدد ۳ است.

عددنویسی: برای نشان دادن ارزش ارقام یک عدد از جدول ارزش مکانی استفاده می‌کنیم. در جدول ارزش مکانی از راست به چپ ارزش هر ستون ۱۰ برابر ستون قبلی است.

میلیارد			میلیون			هزار			یکی		
صدگان	دهگان	یکان	صدگان	دهگان	یکان	صدگان	دهگان	یکان	صدگان	دهگان	یکان

برای نوشتن بزرگ‌ترین اعداد با در نظر گرفتن شرایط موجود در مسئله رقم‌های بزرگ‌تر را در ارزش‌های مکانی بالاتر و رقم‌های کوچک‌تر را در ارزش‌های مکانی کم‌تر قرار می‌دهیم. همچنین برای نوشتن کوچک‌ترین اعداد، رقم‌های بزرگ‌تر را در کم‌ترین ارزش مکانی و رقم‌های کوچک‌تر را در بالاترین ارزش مکانی قرار می‌دهیم.

توجه داشته باشید که اگر صفر هم جز رقم‌های داده شده بود آنگاه کوچکترین رقم بعد از صفر را در بالاترین ارزش مکانی می‌گذاریم و در مرتبه بعدی صفر را قرار می‌دهیم، زیرا صفر هیچگاه نمی‌تواند در بالاترین ارزش مکانی عددی قرار بگیرد.

۶- ارزش مکانی صدگان هزار چند برابر ارزش مکانی دهگان است؟

از ستون دهگان تا ستون صدگان هزار، ۴ ستون به سمت چپ حرکت کرده‌ایم، پس ارزش مکانی آن ده هزار ($10 \times 10 \times 10 \times 10$) برابر شده است.

۷- عدد چهل و سه میلیارد و پنجاه و شش میلیون و نود و هفت را به رقم نوشته و گسترده‌نویسی

کنید. اگر این عدد را صد برابر کنیم، ارزش مکانی رقم ۶ چند برابر می‌شود؟

میلیارد			میلیون			هزار			یکی		
صدگان	دهگان	یکان	صدگان	دهگان	یکان	صدگان	دهگان	یکان	صدگان	دهگان	یکان
	۴	۳	۰	۵	۶	۰	۰	۰	۰	۹	۷

گسترده‌ی عدد:

$$43,056,000,097 = 40,000,000,000 + 3,000,000,000 + 50,000,000 + 6,000,000 + 90 + 7$$

با صد برابر کردن، ارزش مکانی رقم ۶ از یکان میلیون به صدگان میلیون تغییر می‌کند. پس ارزش مکانی آن نیز صد برابر می‌شود.

نکته: هرگاه عددی را ۱۰، ۱۰۰، ۱۰۰۰ و... برابر کنیم، ارزش مکانی تمام رقم‌های آن، ۱۰، ۱۰۰، ۱۰۰۰ و... برابر می‌شود.

۸- کوچک‌ترین عدد زوج هشت رقمی با طبقه‌ی میلیون ۲۳ و بدون تکرار ارقام را بنویسید.

چون قرار است عددی زوج و بدون تکرار ارقام بنویسیم پس رقم یکان باید ۸ و ۶ و ۴ یا صفر باشد (توجه: ۲ در طبقه‌ی میلیون استفاده شده و تکراری است). چون کوچک‌ترین عدد را می‌خواهد پس بزرگترین رقم یعنی ۸ را در کم‌ترین ارزش مکانی قرار می‌دهیم. همچنین صفر را در ارزش مکانی صدگان هزار می‌گذاریم تا عدد در حد امکان کوچک شود و بقیه‌ی

اعداد را که استفاده نشده‌اند، به ترتیب از کوچک به بزرگ در بیشترین تا کمترین ارزش مکانی قرار می‌دهیم. یعنی:

۲۳,۰۱۴,۵۶۸

۹- با رقم‌های ۵، ۹، ۲، ۳، ۰ و ۸ کوچکترین عدد زوج را بنویسید.

چون صفر نمی‌تواند در بالاترین ارزش مکانی قرار بگیرد. کوچکترین عدد بعد از صفر را در بالاترین ارزش مکانی قرار می‌دهیم و بعد صفر را می‌گذاریم و چون عدد خواسته شده زوج است باید در قسمت یکان عدد زوج قرار بگیرد و باتوجه به اینکه می‌خواهیم کوچکترین عدد را بنویسیم پس باید بزرگ‌ترین عدد زوج را در مرتبه یکان (کمترین ارزش مکانی) قرار دهیم:

۲۰۳,۵۹۸

🌀 **بخش‌پذیری:** هرگاه در تقسیم دو عدد، باقی‌مانده صفر شود، می‌گوییم این دو بر هم بخش‌پذیرند. تمامی مضارب یک عدد بر خود عدد بخش‌پذیر هستند. با دانستن قوانین بخش‌پذیری برخی اعداد، بدون انجام عمل تقسیم، می‌توانیم باقی‌مانده را محاسبه کنیم.

بخش‌پذیری بر ۲: عددی بر ۲ بخش‌پذیر است که یکان آن زوج باشد.

مثال: ... ۱۰۳۴, ۹۶, ۹۵۲, ۳۷۵۰

اگر یکان عددی فرد باشد. باقی‌مانده‌ی تقسیم آن بر ۲، برابر ۱ است.

بخش‌پذیری بر ۳: عددی بر ۳ بخش‌پذیر است که مجموع رقم‌هایش بر ۳ بخش‌پذیر باشد.

مثال: ۷۲۰۵۴

$18 = 4 + 5 + 0 + 2 + 7$ چون ۱۸ بر سه بخش‌پذیر است ۷۲۰۵۴ هم بر سه بخش‌پذیر است.

باقی‌مانده‌ی تقسیم یک عدد بر ۳، برابر باقی‌مانده‌ی مجموع ارقام آن عدد تقسیم بر ۳ است.

بخش‌پذیری بر ۵: عددی بر ۵ بخش‌پذیر است که یکان آن ۰ یا ۵ باشد.

مثال: ۷۴۳۵

اگر یکان عددی ۱، ۲، ۳ یا ۴ باشد، باقی‌مانده‌ی تقسیم آن عدد بر ۵، برابر خود یکان است.

اگر یکان عددی ۶، ۷، ۸، ۹ باشد، باقی‌مانده‌ی تقسیم آن عدد بر ۵، برابر اختلاف رقم یکان

آن و ۵ است.

بخش پذیری بر ۶: عددی بر ۶ بخش پذیر است هم بر ۲ و هم بر ۳ بخش پذیر باشد.
 مثال: ۶۰۱۲؛ عدد ۶۰۱۲ هم بر ۲ بخش پذیر است و هم بر ۳ (زیرا $۹=۲+۱+۰+۶$) پس بر ۶ هم بخش پذیر است.

بخش پذیری بر ۹: عددی بر ۹ بخش پذیر است که مجموع رقم‌هایش بر ۹ بخش پذیر باشد.
 باقی مانده‌ی تقسیم یک عدد بر ۹، برابر باقی مانده‌ی مجموع ارقام آن عدد تقسیم بر ۹ است.
 مثال: ۱۶۳۸؛ $۱۸=۸+۳+۶+۱$ چون ۱۸ بر ۹ بخش پذیر است پس ۱۶۳۸ هم بر ۹ بخش پذیر است.
 اگر عددی بر ۹ بخش پذیر باشد، حتماً بر ۳ هم بخش پذیر است. اما عددی که بر ۳ بخش پذیر باشد، لزوماً بر ۹ بخش پذیر نیست.

بخش پذیری بر ۱۰: عددی بر ۱۰ بخش پذیر است که یکان آن برابر صفر باشد.
 مثال: ۹۷۳۰

اگر یکان عددی صفر نباشد، باقی مانده‌ی تقسیم آن بر ۱۰، همان رقم یکان عدد است.

۱۰- جدول زیر را بدون انجام عمل تقسیم کامل کنید:

باقی مانده‌ی تقسیم بر عدد	۲	۳	۵	۹	۱۰
۳۵۲۱۶۷	.....	.....	۲	.....	.....
۴۳۲۹۰۵۴	.....	.....	۴	.....	۴
۱۱۳۳۲۷۰	۰	۲	.....	.....	.....

باقی مانده‌ی تقسیم بر عدد	۲	۳	۵	۹	۱۰
۳۵۲۱۶۷	۱	۰	۲	۶	۷
۴۳۲۹۰۵۴	۰	۰	۴	۰	۴
۱۱۳۳۲۷۰	۰	۲	۰	۸	۰

۱۱- چهار عدد کوچک تر از ۱۰۰ بنویسید که بر هیچ کدام از اعداد ۲ و ۵ و ۹ بخش پذیر نباشد.

◀-▶-▶ اعلام ▶-▶-▶

پروین (رخشنده) اعتصامی

قرن: معاصر

محل تولد: تبریز

ویژگی: پدرش اعتصام الملک مدیر مجله‌ی بهار بود. اولین اشعار پروین در همین مجله چاپ شد. موضوع سروده‌های پروین بیشتر اجتماعی، اخلاقی و انتقادی است و حالتی اندرزگونه دارد. او در شیوه‌ی منظره‌گویی بسیار توانا بود.

◀-▶-▶ دانش زبانی ▶-▶-▶

🕒 **شبه جمله:** به واژه‌ی «آفرین» دقت کنید.

همان‌طور که می‌بینید این واژه به همراه فعل نیامده، ولی پیام تشویق و تحسین کسی را به تنهایی می‌رساند.

به کلمه یا کلماتی که اجزای یک جمله را ندارد؛ ولی معنای یک جمله‌ی کامل را می‌رسانند؛ شبه‌جمله می‌گویند.

مثال: آفرین، افسوس.

توجه کنید واژه‌هایی مانند آوخ، آه، هیس، نُچ و ... که مفهوم یک جمله‌ی کامل را می‌رسانند، شبه‌جمله هستند.

نکته: ندا و منادا نیز شبه‌جمله است.

🕒 **مخفف:** به کلمه‌هایی که به صورت کوتاه شده در شعر یا عبارات می‌آیند، کلمه‌ی مخفف می‌گویند.

مثال ۱: کز: که از

مثال ۲: ارچه: اگرچه

◀-▶-▶ نگارش ▶-▶-▶

بازسازی وقایع و رویدادها یکی از راه‌های تمرین در نویسندگی است؛ می‌توان رویدادهای کوچک را به صورت یک داستان کوتاه بازسازی کرد.

درس شانزدهم: آداب مطالعه

واژه‌نامه

زینت دهد	آراسته گرداند	گشاده گردد در اینجا یعنی جلب شود	
غذا	طعام	رنج و سختی	محنت
دروغ بیهوده، لاف	گزاف	سختی	شدت
شنونده	مستمع	بشنود	شنود
غمگین، آزرده	ملول	زندان	بند
	بخوان و حفظ کن:	آرامش دادن،	تسلّی
	به گیتی به از راستی پیشه نیست	کاستن از اندوه کسی	
جهان	گیتی	نابودی، رو به نیستی رفتن	زوال
بہتر	به	پادشاهی، کشور	مُلک
کار، حرفه	پیشه	جمع سلطان، پادشاهان	سلاطین
ناراستی، نادرستی	کژری	دل بکند،	دل بردارد
بدتر	بتر	قطع وابستگی کند	
باید، شایسته است	بباید	بند	عبرت
گریه کرد	گریست	قوی، استوار، پابرجا	ثابت
که او	کو	شعرخوانی	نظم خوانی
ستمگر	ستمکاره	گیر نکند	فرو نماد
او را بخوانیم	خوانیمش	تند و تیز، چالاک	چست
گمراه	بی‌فروغ	زرنگ، تند و تیز	چابک
نقص، کمبود	کاستی	بی‌تجربه	خام
راست، حقیقت	دُرست	گروه	جماعت
گستاخانه، بی‌پروا	خیره	شایسته	لایق
دروغ‌گوی	دروغ‌آزمای	مایل، علاقه‌مند	راغب
بداندیش، بدگمان	ناپاک رای	گاه	وقت وقت

◀-▶-▶ دانش زبانی ▶-▶-▶

در زبان فارسی، گاه برای ساختن یک واژه‌ی جدید از ترکیب آن با **خوان** / **خوانی** استفاده می‌کنند.

مثال ۱: ترانه + خوان / خوانی ← ترانه‌خوان / ترانه‌خوانی

مثال ۲: تعزیه + خوان / خوانی ← تعزیه‌خوان / تعزیه‌خوانی

◀-▶-▶ نگارش ▶-▶-▶

عباراتی که در بردارنده‌ی نکته، لطفه یا پندی است و در میان مردم رایج شده، **ضرب المثل** نامیده می‌شود. استفاده‌ی به‌جا و مناسب از ضرب‌المثل، گفتار و نوشتار را شیرین و دل‌پذیر می‌کند.

درس هفدهم: ستاره‌ی روشن

◀-▶-▶ واژه‌نامه ▶-▶-▶

شهادت	گواهی	سفارش، توصیه	وصیت
عیب‌جویی نکنید	عیب‌مکنید	ج کتاب، کتاب‌ها	کُتُب
بخشش	عطا	زنده باشم	روزگار یابم
منش، اخلاق	خوی	به او ایمان می‌آورم	بدو گروم
زنجیر محکم و سنگین	بندگران	ج حکیم، دانشمندان	حکما
ستایش شده، پسندیده	ستوده	نزد	نزدیک
سن، زمان عمر	زاد	نصیب	بهره
آبرو، احترام	حرمت	عزیز و بزرگوار است	عزوجلّ
بخوان و بیندیش: آوای گنجشکان		پیروی	اطاعت
سر و صدا، همه‌مه	غوغا	آگاه باش، زنهار	زینهار
شیرین سخن	لطف طبع	پرهیزگار، پاکدامن	پارسا
کوبیدن	کوفتن	نابود	هلاک
عاشق	مست	دروغگو	دروغ‌زدن
پریشان	آشفته	اگرچه	ارچه

وابستگی‌ها	قید و بند	وسيله‌ای فلزی که روی	کوبه
شیرین، دلپذیر	گوارا	در خانه‌ها قرار داشت و	
چوبی برای تنبیه کردن که	فلک	برای آگاه کردن ساکنین	
دانش‌آموزان را در گذشته		خانه کوبیده می‌شد.	
با آن تنبیه می‌کردند.		نوعی فرش یا گستردنی	حصیر
آویزان	آویخته	که از نی یا گیاه دیگر	
شناخت به علم و دانش	معرفت	بافته می‌شود، زیرانداز	
مجلس	محفل	آواره	سرگردان

◀-▶-▶ اعلام ▶-▶-▶

ابوالفضل بیهقی

قرن: چهارم و پنجم

اثر: تاریخ بیهقی یا تاریخ مسعودی که شرح وقایع دوره‌ی پادشاهی مسعود غزنوی است. ویژگی: دبیر دانشمند محمود و مسعود غزنوی بود.

هوشنگ مرادی کرمانی

قرن: معاصر

اثر: ۱) مجموعه‌ی پنج جلدی «قصه‌های مجید»، ۲) داستان «خمره»، ۳) «آب انبار»

◀-▶-▶ دانش ادبی و زبانی ▶-▶-▶

🔗 کاربرد «را» به جای «به»: در متون کهن، گاه «را» به معنی «به» است؛

مثال: یکی از دوستان را گفتم ← به یکی از دوستان گفتم

🔗 تضاد: به واژه‌ی «پنهان» و «آشکار» در بیت زیر دقت کنید:

مثال:

پنهان‌ز دیده‌ها و همه‌دیده‌ها از اوست   آن آشکار صنعت پنهانم آرزوست

همان‌طور که می‌دانید این دو واژه با یکدیگر مخالف هستند. آوردن دو کلمه با معنی متضاد موجب زیبایی و لطافت سخن می‌شود.

تضاد باعث تلاش بیشتر ذهن می‌شود و درک مفاهیم را ساده‌تر می‌کند.

یکی از حروف که میان عبارتها و جمله‌ها می‌آید تا است. حرف تا کاربردهای متفاوتی دارد:

(۱) مفهوم فاصله‌ی زمانی و مکانی

مثال ۱: از خانه تا مدرسه راهی نبود. (مفهوم مکانی)

مثال ۲: تا شام نیفتاد صدای تبر از گوش. (مفهوم زمانی)

(۲) در مفهوم «وقتی‌که، زمانی‌که و همین‌که، برای اینکه»

مثال ۱: تا به کلاس آمدم، بچه‌ها ساکت شدند.

مثال ۲: آن‌ها دام و تله می‌گذارند تا تو را در دام بیندازند.

(۳) واحد شمارش

مثال: مادر مریم دوتا کیف خرید.

نگارش

یکی از چیزهایی که به زیبایی و لطف نوشته می‌افزاید، استفاده از **لطیفه** است. لطیفه سخنی کوتاه و پرمعناست که به سادگی فهمیده می‌شود. لطیفه‌ها معمولاً آمیخته به طنز، حکمت و اندرز هستند و در قالب حکایت ظاهر می‌شوند.

نیایش

واژه‌نامه

کمک کننده

راهی

راضی

خوشبخت

یارگیری

رهی

خشنود

رستگار

بینایی، دیده

روشن کرده‌ای

زینت دادی

بدون آنکه

بصر

بَر کرده‌ای

آراستی

برون زآنکه

آزمون شماره‌ی ۱

نوبت امتحانی: نوبت دوم (املا)

- ۱- با توجه به جمله، کلمه‌ی مناسب را از داخل کمانک انتخاب کنید.
- الف) خندید برو شعله که از دست که نالی / ناچیزی تو، کرد بدین گونه تو را (خار / خوار)
 ب) تو چرا کار نکنی تا از (مژلت / مڈلت) رهایی یابی
- ۲- چرا کلمه‌ی «الفاظ» از نظر املائی اهمیت دارد؟ با آوردن مثال توضیح دهید.
- ۳- هر واژه را با حروف مناسب بنویسید.
- م ..... بیت (ص - ث - س)   تو ..... ع (ض - ز - ظ - ذ)
 سپاس‌گ ..... ار (ذ - ز - ض - ظ)   فروگ ..... ار (ذ - ز - ض - ظ)
- ۴- کدام کلمه با بقیه تفاوت دارد؟
 «تسلط - سلطه - تسلی - سلطنت»
- ۵- با توجه به واژگان زیر، معنی مناسب را انتخاب کنید.
- الف) برزن (ماده‌ای خوش بر / محله)
 ب) مالمال (لبریز / ملول)
- ۶- جمله‌ی زیر را از نظر املائی بررسی کنید و شکل صحیح را داخل کمانک بنویسید.
- الف) ز بحر نیایش سر و تن بشست (.....)
 ب) بهر آفرید و برّ و درختان و آدمی (.....)
- ۷- کلمات «لایق - گزاف - گذشتگان - خوب» را در جاهای خالی قرار دهید.
- بدان که قصه خواندن و شنیدن فایده‌ی بسیار دارد. اول اینکه از احوال ..... خبردار شویم. دوم آنکه بدانند جماعت، ..... چه نوع سخن گفتن است. سوم سخنان محال و ..... نگوید که در چشم مردم سبک نشود.

متن املا

این همه خلق را که شما بینید، بدین چندین بسیاری، این همه را خالق است که آفریدگار ایشان است و نعمت برایشان از وی است. وطن خانه‌ی شماس‌ت و من عامل پیوستگی و

اتحاد همه‌ی اعضای این خانه‌ام. شناسنامه و سند شناخت شما در هر بخش از ایران، در هر گوشه‌ی جهان من، زبان ملی ایرانیان یعنی زبان فارسی است.

لغت‌نامه، مهم‌ترین و اساسی‌ترین اثر دهخداست و بیش‌تر شهرت دهخدا به خاطر همین اثر است. بنا به باور بسیاری، چنین کار بزرگ و عظیمی را برای زبان فارسی به غیر از دهخدا، تنها فردوسی انجام داده بود.

بی‌شک دریاقلی اگر در آن شب سرنوشت‌ساز دچار ترس و تردید می‌شد و اگر تنها به نجات خود و فرزندش می‌اندیشید یا اگر اندکی کوتاهی می‌کرد و نمی‌توانست به موقع خود را به شهر برساند خواهی دانست چه اتفاقات ناگواری می‌افتاد.

راست گفتن پیشه گیرید که روی را روشن دارد و مردمان، راستگویان را دوست دارند و راست‌گوی هلاک نشود و از دروغ گفتن دور باشید که دروغ زن ارچه گواهی راست دهد، نپذیرند.

از گفته‌ی ناکرده و بیهوده چه حاصل / کردار نکو کن که نه سودی‌ست نه گفتار

آزمون شماره‌ی ۱

نوبت امتحانی: نوبت دوم (انشا)

۱- کلمه‌های زیر را در یک جمله با رعایت جایگاه صحیح دستوری (نهاد و گزاره) مرتب کنید.

«برای / سمرقند / محمد / تنگ / کوچه‌های / می‌شد / دلش»

۲- با استفاده از حروف «که - با - چه - به - را» جملات زیر را کامل کنید.

مرد بزار وقتی دویدن اسب ..... دید ..... فکر فرو رفت و ..... خود گفت:

«..... خوب شد ..... سوار، کوله‌بار مرا نگرفت و گر نه ممکن بود به فکر بدی بیفتد.»

۳- آرایه‌ی ادبی مناسب هر بیت را بنویسید.

الف) بزد تیغ و بنداخت از بر سرش / فرو ریخت چون رود خون از برش .....

ب) فجر تا سینه‌ی آفاق شکافت / چشم بیدار علی خفته نیافت .....

۴- متن زیر را به نثر ساده و روان بنویسید.

پس به کار دوستان اندیشه کن و دوستی ایشان به مردمی و احسان تازه دار: .....

.....